

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüştürücü yaklaşımlar

- Weeks (1992)'e göre daha sonraki yıllarda demografik geçiş teorisi yenilenmiş ve daha az deskriptif hale gelmiştir. Model ilk oluşturulduğu yıllarda veri elde edilebilen ülkeler dikkate alınarak formüle edilmiştir. Yaşam standardı yükseldikçe ölüm hızı azalmış ve genellikle birkaç on yıl sonra, nadiren ölüm hızları kadar azalmış olsa da doğum hızları da düşük denilebilecek düzeylere ulaşmıştır.
- Doğum oranlarındaki düşüşlerin ölüm oranlarındaki düşüşlerin gerisinde kaldığı (gecikme) bunun nedeninin de gerçekte ölümlülüğün daha düşük ya da az olması gerektiğine inanacak nüfusun adaptasyonunun zaman almış olmasıdır.

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüşümcü yaklaşımlar

- Bir başka neden de toplumsal ve ekonomik geleneklerin yüksek doğurganlığı gerektiren formundan, daha düşük düzeyli ölümlülikle tutarlı olacak şekilde nüfusun düşük doğurganlığa olan adaptasyonunun da zaman almış olmasıdır.
- İnsanların büyük çoğunluğunun yaşamın sürdürülmesine verdiği değerin bir karşılığı olarak ölümlülüğün azalışı zor olmamıştır fakat bunun aksine yüksek ölüm oranlarını telafi etmek üzerine kurgulanan toplumsal normlar yüksek doğurganlığı özendirmeye devam etmiş ve bu normların yoksullukta bile düşük doğurganlığa özendiren biçime dönüşmesi ise kolay olmamıştır.

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüştürücü yaklaşımlar

- Endüstriyel ve kentsel yaşamın getirdiği bir süreç olarak aile yaşamı önemini kaybetmiş ve bu nedenle geniş aile baskısı güçsüzleşmiş ve nihayet doğum hızları azalmıştır. Geniş aile biçimi, aslında anne-babanın bir ekmek havuzu inşa etmelerine olanak sağlayan ve onlar yaşlandıklarında çocukların onlara bakmak için bir tür yaşlılık sigortası durumunda algılandığı bir toplumsal kurumdur.
- Bir toplumda çocukları işgücü olmaktan alıkoyarak zorunlu eğitimin yapıldığı bir kentsel-endüstriyel bir alana dönüşüm, düşük ölümlülüğün var olduğu bir ekonomik kalkınma modeli ile açıklanmaktadır. Buralarda insanların bebek ölümlüğünden anladıkları ve farkına vardıkları şey, belli bir sayıda çocuğa sahip olabilmek için daha az çocuk doğurmanın gerekliliğidir (Weeks, 1992: 77).

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüştürücü yaklaşımlar

- Bundan sonra ise kadınların kalkınmasına odaklanmanın demografik davranışın değişimini sağladığı keşfedilmiştir. Şekil, 1996'da dünyadaki ülkelerde toplam doğurganlık hızları ve kadın okuryazarlığı arasındaki ilişkiyi bir saçılma grafiği olarak sunmaktadır.
- Kadın okuryazarlığı bir proxy olarak ortaöğretime katılan kadınların sayısına göre hesaplanmıştır. TDH ise, bir ülkede/bölgede bir kadının çocuk sahibi olabileceği dönem içerisinde doğurabileceği ortalama çocuk sayısıdır. Burada eğitim ve kadın başına düşen çocuk sayısı arasında açık bir ilişki söz konusudur. TDH'deki varyansın %75'ini açıkladığı görülmüştür (R kare, 0,7478).

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüşümcü yaklaşımlar

- Dolayısıyla buradan aslında kadın okuryazarlığında sağlanan artış ile ülkelerin daha zengin hale geldiği ve beşeri sermayeye daha fazla yatırımların yapılabilmesi halinde bunun ülkelerin kalkınma sürecinin bir parçası olduğu anlamı rahatlıkla çıkarılabilir.
- Diđer değişkenler olmadığında bile kadınların eğitiminin tek başına onların doğurabilecekleri çocuk sayısı üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bir kere lise eğitimi almış bir kadın büyük olasılıkla henüz evli değildir ve evlenene kadar çocuk sahibi olmayacaktır. Ayrıca iş ve gelir elde etme planları onların aile kurma planlarının önüne geçen bir öneme sahiptir.

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüştürücü yaklaşımlar

- Pek çok Afrika ülkesinde, özellikle de kırsal alanlarda kadınlar 14 yaşına geldiklerinde veya daha erken yaşta evlenmektedir ancak evlilik, kadınlar üzerinde onların derhal çocuk sahibi olmalarını gerektirebilecek kadar güçlü ve dikkate değer bir sosyal baskı ile donatılmıştır.
- Dağılışçı nüfus teorisi yaklaşımı siyasi ekonomist Karl Marx ve onun ortağı durumunda olan Friedrich Engels ile temsil edilmektedir. Bu düşünürler Malthus'un belirttiği nüfus probleminin olmadığını iddia etmektedirler. Marx ve Engels, sorunun bilakis Kapitalizmin etkisi altında kaynakların dağılışında yaşanan dengesizlikten kaynaklandığını belirtmişlerdir. Onlar kaynakların yeniden eşit bir biçimde dağılması (sosyalizm) sayesinde nüfus ve kaynaklar arasında ortaya çıkan dengesizliğin kaybolacağını iddia etmişlerdir.

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüştürücü yaklaşımlar

- Marx, İngiliz sınıf sistemi içerisinde kaynakların ve zenginliğin büyük çoğunluğunun küçük sayıdaki birkaç aristokrat ve kapitalist tarafından kontrol edilirken, halkın yoksulluk içinde yaşamış olmasının nüfus problemini yaratmış olduğunu ileri sürmüştür.

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüştürücü yaklaşımlar

- Marx, 'Capital' isimli kitabında ünlü bir örneğini kullanmıştır. Burada olan şey şudur ki, Kuzey İngiltere'de arazi sahipleri yoğun işgücü kullanımını gerektiren buğday tarımı yerine, koyun yetiştiriciliğinin daha çok gelir getireceği düşüncesiyle tercih edilmesi sonucunda kiracı durumdaki pek çok çiftçi tahliye edilmiştir. Böylece arazi sahipleri tekstil endüstrisine sattıkları yünlerle daha da zengin olmuşlar ve eski kiracı halk zor koşullar altında ormancılıkla geçinmeye zorlanmış ve bu da nüfus problemini ortaya çıkaran bir unsur olarak sınıflar arasındaki haksız ve adaletsiz bir ilişkinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Afrika'da nüfus artışı: Çevreci, dağılışçı ve dönüşümcü yaklaşımlar

- Marx, aynı zamanda sosyalizmin teknoloji ile birlikte nüfusun önemini ortadan kaldırdığını da belirtmiştir. Marx, Malthus gibi teorileri uzun yıllar tartışılmış, revize edilmiş ve yıllar geçtikçe büyük etapta fikirleri terk edilmiş on dokuzuncu yüzyıl düşünürleridir.